

Голові спеціалізованої вченої ради Д 35.051.17.
в Львівському національному університеті
імені Івана Франка
професорові Денисенкові В. М.

**Відгук
офіційного опонента
на дисертацію
Зельмановича Івана Івановича
«Політичні механізми врегулювання заморожених
конфліктів сучасності»,
що подана на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук
за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси**

Мир та безпека є ключовим питанням порядку денного міжнародних відносин вже не одне століття, а для національної безпеки окремих держав – це є визначальні показники виживання та розвитку у змінному політичному середовищі. Враховуючи особливості міжнародної ситуації сучасності, посилення проявів гібридності сучасних політичних конфліктів (коли поряд з класичними елементами військового протистояння, визначальну роль відіграють економічні, історичні, інформаційні тощо чинники), міжнародна спільнота (політичні літери та еліти, аналітики, науковці) змушена шукати нові або вдосконалювати вже існуючі моделі забезпечення стабільності міжнародної та внутрішньополітичної систем. Посилює значення таких пошуків й наявність на політичній карті світу значної кількості «заморожених» конфліктів. Є очевидним, що вирішення останніх є надзвичайно складним та тривалим процесом, на який мають вплив як глибокі внутрішні суперечності у політичній системі держави, так й зовнішня кон'юнктура політичних взаємодій. Відтак, існування й досі значної кількості «заморожених» конфліктів виявляє глибокі розбіжності в сучасній системі міжнародних відносин, засвідчує про застарілість та невідповідність системи норм міжнародного права, міждержавних договорів та прийнятих угод тим викликам та загрозам, які посилюються у XXI столітті.

З огляду на це, дисертація Зельмановича І.І., мета якої полягає у вивченні сутності феномену «заморожених» конфліктів, виділені основних передумов та причин їхнього виникнення, а також в розроблені дієвих політичних механізмів їх врегулювання (с.19), є вкрай актуальною. Підсилює значення такого дослідження намагання автора з'ясувати причини трансформації конфліктів у заморожені, проаналізувати їх природу та специфіку вияву (із наголосом на визначальній ролі гібридних проявів конфлікту), виокремити основні механізми по їх врегулюванню.

На основі ґрунтовної джерельної бази та достатньо вдало обравши основні методологічні підходи, дисертант комплексно проаналізував «заморожені» конфлікти на планеті та у конкретному геополітичному просторі (с. 59, 74-80). Для цього Зельманович І.І. систематизував та подав можливі варіанти та політичні механізми врегулювання придністровського, абхазо-осетинського, нагірно-карабахського, кіпрського та косовського конфліктів (с. 102-104, 137-138), а також наголосив, що існує необхідність у розроблені та задіянні нових механізмів врегулювання зазначених конфліктів, оскільки моделі та підходи, які застосовувалися раніше, виявилися неефективними і ці конфлікти надалі продовжують перебувати в формі «замороженого» протистояння (с.118-149).

Слід виокремити міждисциплінарний характер дослідження, відзначивши використання автором теоретичних та методологічних підходів не тільки політології, а й конфліктології, теорії міжнародних відносин, психології, філософії та права тощо. Отож, вибір методології та методів дослідження, а також основних положень інших наук (міждисциплінарність) дає можливість стверджувати про комплексність напрацювань дисертанта, що дало змогу сформулювати низку теоретичних та практичних висновків, які можуть бути корисними у сучасній політичній науці. Окремо слід наголосити на баченні дисертантом предмету сучасних конфліктологічних досліджень. Йдеться про те, що проблему трансформації та вирішення «заморожених» конфліктів слід сьогодні розглядати крізь призму феномену «гібридної війни» та її ключових характеристик (с.22).

Заслугове на увагу авторський підхід до аналізу та виявлення ключових системних закономірностей виникнення та вирішення «заморожених конфліктів» на пострадянському просторі, який враховує основні їх прояви на сучасному етапі, ключові перешкоди на шляху їх політичного врегулювання. Дисертант стверджує, що головним деструктивним елементом у мирному вирішенні придністровського, абхазо-осетинського та нагірно-карабахського конфліктів є зовнішній фактор, що представлений позицією РФ, яка розглядає територію пострадянського простору виключно як зону свого геополітичного та геостратегічного впливу. У результаті цього невирішеність та наявність таких «заморожених» конфліктів дозволяє Росії зберігати та постійно посилювати свій вплив у стратегічно важливих для неї регіонах (с. 22, 102-104). Відтак, наголошуючи на тому, що в кожному із досліджуваних конфліктів активно фігурує зовнішній геополітичний фактор, Зельманович І.І. зазначає, що їх вирішення можливе головню через більш активне залучення до переговорного процесу міжнародних організацій та впливових міжнародних акторів, таких як США та/чи країни-лідери ЄС. У цьому контексті варто відзначити намагання автора проаналізувати особливості залучення міжнародних механізмів (на зразок миротворчих місій різного типу) для вирішення міжнародних збройних конфліктів та міждержавних суперечностей, виявлення критеріїв їх ефективності. Зельманович І.І. наголошує на загрозах, з якими може зіткнутися Україна, залучивши миротворчі сили ООН на Сході України. Головно йдеться про вірогідну діяльність РФ по використанню такої місії для реалізації своїх геополітичних інтересів (с. 174-181).

Варто відзначити й спроби автора обґрунтувати складнощі врегулювання придністровського, абхазо-осетинського та нагірно-карабахського «заморожених» конфліктів. Автор вказує, зокрема, на: історичний, економічний, ідеологічний, який включає в себе мовний, і геополітичний чинники, що спричинили появу конфлікту на території Молдови (с. 59-72), аналізує основні складові та хронологічні етапи розгортання Абхазького та Південно-Осетинського конфліктів (с. 74-85), передумови та основні причини, які

призвели до появи збройного конфлікту між Вірменією та Азербайджаном стосовно статусу Нагірно-Карабахського регіону (с. 88-102). Окрім цього автор наголошує на проблемах пошуку механізмів врегулювання Косовського (с. 105-120) та Кіпрського (с. 122-135) «заморожених» конфліктів. На основі проведеного аналізу, автор приходить до висновку про необхідність врахування історичного досвіду вирішення таких конфліктів, інших факторів, які можуть надати перевагу сторонам в разі успішного врегулювання багаторічних конфліктів.

Варто вказати, що дисертант продовжує комплекс модерних наукових досліджень передумов та причин російської агресії щодо України (гібридність сучасних міжнародних конфліктів, формування зон геополітичного впливу, цивілізаційне протистояння, криза системи європейської та міжнародної безпеки, трансформація системи міжнародних відносин загалом тощо) (с. 140-151). Дослідницький інтерес викликає й те, що автор досліджує російсько-українську війну з позиції трансформації такого конфлікту у «заморожений» (с. 103-104, 109, 120-121). Такий підхід, на нашу думку, є обґрунтованим з точки зору застосування Російською Федерацією тих ж методів та прийомів, що впродовж багатьох років відпрацьовувались під час придністровського, абхазо-осетинського та нагірно-карабахського конфліктів, які сьогодні трактуються як «заморожені» (с. 18-19). Такий аналіз сприяє ґрунтовній оцінці стану вирішення конфлікту на Сході України та пошуку механізмів, які б унеможливили таку його трансформацію. Автор робить спробу систематизувати можливі шляхи та способи вирішення російсько-українського конфлікту, у тому числі із залученням сценаріїв вирішення схожих конфліктів у минулому, досвіду звільнення окупованих територій («хорватський сценарій») (с. 157-170).

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації мають достатнє теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування. Це обумовлене великою кількістю проаналізованих здобувачем наукових праць, комплексністю авторського підходу щодо розв'язання «заморожених» конфліктів сучасності, у тому числі конфлікту на Сході України; апробацією

результатів дослідження на науково-практичних конференціях різного рівня, а також використанням сучасних загальнонаукових методів дослідження, наукових напрацювань щодо проблематики сучасних конфліктів, гібридного протистояння, міжнародних та внутрішньополітичних механізмів їх вирішення; виявлення майбутніх шляхів розвитку подій на Донбасі та сценаріїв майбутнього України в глобалізованому світі.

Отримані у роботі наукові результати сукупно розв'язують важливу проблему, що виявляється політологічному аналізі такого складного явища як «заморожений» конфлікт та політичних механізмів його вирішення. Основні результати достатньо повно викладені в опублікованих працях автора. Основні положення та результати дослідження апробовано в 13-ти публікаціях у фахових наукових виданнях з політичних наук (у тому числі, у закордонному виданні (Польща), тезах та матеріалах науково-практичних конференцій за міжнародною участю. Опубліковані наукові праці та автореферат дають достатнє уявлення про зміст дисертації, її структуру, теоретичні висновки, а також адекватно відображають основні положення наукової новизни та висновки дисертації.

Текст дисертації Зельмановича І.І. цілковито розкриває логіку дослідження та реалізації визначеної мети та завдань дисертації. Тема дисертації є надзвичайно актуальною, її структура є добре продуманою, матеріал викладено логічно та послідовно. Висновки до розділів та загальні висновки дисертації є достатньо обґрунтованими. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації, адекватно відображає основні положення наукової новизни та висновки дисертаційного дослідження та не містить інформації, що не наведена у дисертаційній роботі.

Відзначаючи позитивні моменти дисертації, її значимість та ґрунтовність, водночас потрібно висловити окремі зауваження, які можуть бути вектором для поглиблення дисертантом наукових розвідок у царині комплексного політологічного аналізу сучасних «заморожених конфліктів, механізмів їх вирішення.

1. У дисертації автор використовує широкий спектр методологічних підходів (синергетичний, конфліктологічний, термінологічний, геополітичний) (с. 49-55). На нашу думку, було б доцільно враховувати й інституціональний підхід для аналізу міждержавного протистояння в розвитку та ескалації конфліктів, пошуку та систематизації інституційних та процесуальних механізмів вирішення такого роду конфліктів.

2. Попри те, що дисертант досліджує політичні, соціальні та економічні основи конфліктів, вимагають уточнення та посилення правові аспекти врегулювання «заморожених конфліктів», особливо в контексті міждержавного протистояння та залучення міжнародних інститутів до цього процесу.

3. З'ясовуючи політичні механізми врегулювання «заморожених» конфліктів сучасності, варто, на нашу думку, більш детально висвітлити роль окремих міжнародних акторів, таких як США та провідні країни Західної Європи у врегулювання «заморожених» конфліктів, визначити перспективи такого її залучення, не забуваючи, однак, й про особливості сучасних взаємодій цих держав з Російською Федерацією.

4. Досліджуючи проблему «заморожених» конфліктів автором зазначається, що актуальність цієї теми обумовлюється фактом збройної агресії РФ щодо України, та намагання Кремля, як один з можливих сценаріїв розвитку подій, перевести конфлікт на Сході України в стадію «замороженого» протистояння (с. 18). При цьому, дисертант загалом не систематизує проявів та причин, які зумовлюють власне перехід цього збройного конфлікту в стадію «замороженого» протистояння.

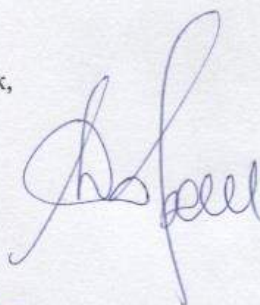
Попри те, наведені зауваження стосуються головно дискусійних аспектів праці та не впливають на зміст дисертації, не применшують її наукової та практичної цінності, а лише пропонують можливі шляхи подальшого розвитку та вдосконалення досліджуваних проблем.

Робота виконана на належному теоретичному та емпіричному рівнях, є цілісною та завершеною, а її зміст відповідає паспорту спеціальності 23.00.02 –

політичні інститути та процеси. Дисертація містить раніше не захищені наукові положення, отримані автором нові науково обґрунтовані результати в галузі політичної науки.

Дисертація і автореферат Зельмановича Івана Івановича «Політичні механізми врегулювання заморожених конфліктів сучасності», відповідають вимогам п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 р. (із змінами), а здобувач Зельманович І.І. заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент:
доцент, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології
та міжнародних відносин
Національного університету
«Львівська політехніка»

Л. О. Дорош

Підпис Дорош Л. О. підтверджую:
Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»

Р. Б. Брилинський